

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI W ROKU 2017 i 2018 „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA LATA 2017 – 2020”**

„Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2017-2020” został opracowany na podstawie art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U z 2018 poz. 2067 z późn. zm.) Wymienione przepisy zobowiązują Zarząd Województwa do sporządzenia, a Sejmik Województwa do przyjęcia wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami obejmującego okres czterech lat. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ww. ustawy z realizacji Programu sporządzane jest co 2 lata sprawozdanie, w celu przedstawienia Sejmikowi Województwa.

Głównym celem dokumentu, stanowiącego realizację wymienionego ustawowego obowiązku, jest dążenie do poprawy stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Ziemi Lubuskiej przez określenie służących temu warunków organizacyjnych i finansowych, a także aktywne włączenie tego zasobu do procesów społecznych i gospodarczych. W związku z powyższym nadrzędnym staje się cel realizacji wizji określającej założenia w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, w tym pełnego rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, procesów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz optymalnego wykorzystania zasobów dziedzictwa województwa w celu kształtowania rozwoju gospodarczego i budowania społeczeństwa obywatelskiego, a także promocji województwa lubuskiego poprzez dziedzictwo kulturowe i sposoby postępowania z zabytkami.

Przyjęty w dniu 10 kwietnia 2017 r. Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego „Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2017-2020” zawiera ogólną specjalistyczną analizę obecnego stanu substancji zabytkowej na obszarze województwa lubuskiego oraz określa, przy uwzględnieniu specyfiki regionu, najważniejsze cele w zakresie opieki nad zabytkami wraz z możliwymi metodami ich osiągania. Dokument został sporządzony przez kompetentny i doświadczony podmiot zewnętrzny wyłoniony w drodze formalnej procedury, zyskując pozytywną opinię Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z wymogiem ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dokument został przekazany lubuskim podmiotom samorządowym, edukacyjnym i społecznym celem upowszechnienia, a także udostępniony na stronie internetowej: www.lubuskie.pl.

Podstawowym narzędziem realizacji przez Samorząd Województwa Lubuskiego zapisów Programu stały się dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie województwa lubuskiego. W latach sprawozdawczych Sejmik Województwa Lubuskiego udzielił po raz dziewiąty i dziesiąty w historii Województwa Lubuskiego tego rodzaju dotacji. Zostały one przeznaczone przede wszystkim na renowację zabytkowych obiektów sakralnych w różnych miejscowościach regionu.

Bezpośrednio Województwo Lubuskie na prace konserwatorsko - restauratorskie realizowane przy lubuskich zabytkach przeznaczyło w latach 2017 - 2018 łączną kwotę 1.900.000,00 zł. Kwota dotacji przyznanych na przedmiotowy cel w 2017 r. wyniosła 950.000,00 zł z czego wykorzystano 948.121,88 zł (z wykorzystania przyznanej dotacji zrezygnowała Parafia Rzymsko - Katolicka Najświętszej Maryi Panny w Słubicach na realizację zadania w kościele p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Biskupicach – zwrot 15.000,00 zł). Przyznano również dodatkową kwotę dotacji w wysokości 300.000,00 zł dla Diecezji Zielonogórsko - Gorzowskiej na skutek katastrofy budowlanej spowodowanej pożarem Katedry Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gorzowie Wlkp. w dniu 01.07.2017 r. Natomiast w 2018 r. z puli 950.000,00 zł wykorzystano 917.495,71 zł (środki w całości zostały zwrócone ze względu na brak możliwości realizacji zadania przez Parafię Rzymskokatolicką pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Słońsku na prace w Kościele filialnym pw. Przemienienia Pańskiego w Chartowie - 22.000,00 zł, Gminę Niegosławice na prace konserwatorskie przy dzwonnicy w Zimnej Brzeźnicy - 30.000,00 zł oraz Parafię Rzymsko-Katolicką p.w. św. Jana Chrzciciela w Chichach przyznaną na prace w Kościele pw. Św. Jana Chrzciciela w Chichach - 20.000 zł). Szczegółowe wykazy dotacji z budżetu Województwa Lubuskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego przyznanych przez Sejmik Województwa Lubuskiego w 2017 i 2018 roku stanowią załączniki nr 1 i 2 do niniejszego sprawozdania.

Program opieki nad zabytkami, jako jeden z instrumentów zarządzania rozwojem województwa - zgodnie ze statutem - jest realizacją strategii jego rozwoju. Jego zadaniem jest przyczynić się m.in. do poprawy stanu zachowania zabytków, wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz rozwoju społeczeństwa województwa lubuskiego. Sprawozdanie z realizacji Programu ma natomiast przedstawić i zanalizować wyniki podejmowanych działań w tym obszarze na różnych poziomach organizacyjnych, przedstawić informacje o zachodzących zmianach oraz stanowić przesłankę do wzmocnienia lub zmodyfikowania zadań w obowiązującym Programie oraz w programie na kolejne lata.

Istotnym czynnikiem wzrostu atrakcyjności województwa jest dążenie do zachowania i efektywnego wykorzystania zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego, będącego świadectwem tożsamości regionalnej. Zasoby historyczno - kulturowe stanowią niewątpliwie o potencjale Województwa Lubuskiego. Ważnym aspektem przy realizacji przedsięwzięć kulturalnych na poziomie samorządów jest przywrócenie na rzecz lokalnej społeczności dziedzictwa kulturowego oraz kreowanie identyfikacji z regionem. Znaczącą rolę odgrywają tu cyklicznie organizowane imprezy o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym, publikacje tematyczne, związane z historią regionu i problematyką dziedzictwa kulturowego. W dużej mierze to wojewódzkie instytucje kultury są inicjatorami upowszechniania i popularyzacji tradycji i dziedzictwa kulturowego województwa lubuskiego zarówno w aspekcie materialnym jak i niematerialnym. Wyznaczone

cele i zadania niejednokrotnie trafiają na przeszkodę znikomego zaplecza finansowego, co w efekcie prowadzi do niepełnej ich realizacji.

Na mocy przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do zadań samorządów lokalnych, posiadających tytuł prawny do zabytku należy obowiązek sprawowania opieki nad takim zabytkiem. W zakresie sprawowania opieki mieści się finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych zabytków ruchomych i nieruchomości, rewitalizacja obiektów i zespołów zabytkowych oraz stwarzanie ewidencji zabytków i programów opieki nad zabytkami na poziomie lokalnym. Wojewódzki program opieki nad zabytkami jest materiałem wyznaczającym pewne kierunki i tendencje działań wyprowadzonych z ogólnej wizji rozwoju regionu. Zgodnie z powyższym jedną z intencji Programu było założenie, że ułatwi on powstawanie analogicznych dokumentów na poziomie lokalnym - tworzonych przez samorządy lubuskich miast, gmin i powiatów. Posiadanie ewidencji zabytków własnych przedstawiły niemal wszystkie samorządy, jednak gminne lub powiatowe programy opieki nad zabytkami nie zostały dotychczas wdrożone we wszystkich jednostkach.

Przyjęte cele w zakresie ochrony zabytków wynikają z potrzeb praktycznych, jak również założeń prawnych i programowych, a istotnym elementem ich realizacji jest konieczność zmiany systemowej w podejściu do dziedzictwa kulturowego jako naszego wspólnego dobra.

Założeniem programowym wyznaczanych celów do realizacji stała się wizja dziedzictwa kulturowego jako fundamentu rozwoju gospodarczego i społecznego województwa lubuskiego. Natomiast jako cel strategiczny „Programu opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2017-2020” wskazano **Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu i budowania więzi społecznych.**

Cele priorytetowe to :

- I. **Rozpoznanie zasobu i aktywne zarządzanie dziedzictwem kulturowym**
- II. **Rewaloryzacja zabytków o wysokiej randze w krajobrazie kulturowym regionu**
- III. **Aktywizacja społeczna i gospodarcza w zakresie opieki nad zabytkami**
- IV. **Edukacja, popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego**
- V. **Rozpoznanie zasobu i aktywne zarządzanie dziedzictwem kulturowym**

Identyfikacja zasobu dziedzictwa kulturowego jest możliwa dzięki przeprowadzanym badaniom nad historią regionu i dziedzictwem kulturowym, przeciwdziałaniu zagrożeniom dla dziedzictwa kulturowego, obejmowaniu ochroną prawną unikalnych krajobrazów kulturowych oraz wprowadzaniu problematyki dotyczącej ochrony zabytków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przygotowanie i wdrażanie projektów badawczych oraz upowszechnienie ich wyników w formie konferencji tematycznych i wydawnictw jest jedną z podstawowych ścieżek propagujących wiedzę na temat

zabytków. Istotną rolę pełnią tu środowiska naukowe współpracujące przy opracowaniu dokumentacji programowej oraz wsparcie inicjatyw badawczych przez prywatnych właścicieli i posiadaczy zabytków.

Rok 2018 był szczególny przede wszystkim ze względu na odbywające się uroczystości związane z 100. Rocznicą Odzyskania Niepodległości przez Polskę. Wydarzenia organizowane przez samorządy i instytucje kultury nawiązywały bezpośrednio bądź pośrednio do tej rocznicy. Efektem była mobilizacja społeczeństwa do większego zaangażowania w różnego rodzaju przedsięwzięcia z silnym akcentem patriotycznym.

W okresie sprawozdawczym dotyczącym lat 2017 - 2018 wartymi odnotowania są, wpisujące się w założenia programu, przedsięwzięcia realizowane zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego jak i instytucje kultury. W okresie sprawozdawczym badania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego kontynuowały wojewódzkie instytucje kultury, w szczególności Muzea i Regionalne Centrum Animacji Kultury. Powyższemu działaniu towarzyszyły liczne publikacje.

I. Rozpoznanie zasobu i aktywne zarządzanie dziedzictwem kulturowym

Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze w zakresie prowadzenia badań nad historią regionu i dziedzictwem kulturowym podejmowało działania w ramach Międzynarodowego Festiwalu Folkloru Oblicza Tradycji, ukazujące bogactwo kultury tradycyjnej województwa lubuskiego, jej różnorodność i wpływ na współczesną kulturę, sztukę i życie codzienne. Poprzez udział zespołów polskich i zagranicznych - festiwal miał na celu wzmocnienie tożsamości narodowej młodych Lubuszan oraz udostępnienie im kulturowego dziedzictwa różnych narodów. Przedsięwzięcie miało więc wpływ na pogłębienie tolerancji i relacji interpersonalnych, przy jednoczesnej konfrontacji twórczych dokonań artystów ludowych z różnych kręgów kulturowych. Dziedzictwo w żywym i naturalnym wymiarze zostało przywołane w bieżącym życiu społeczności regionu, jako obraz pełen symboli i estetyczny komunikat związany z pojęciem tożsamości kulturowej. RCAK podejmowało liczne działania przeciwdziałające zagrożeniom dla dziedzictwa kulturowego organizując szkolenia i spotkania poruszające tę tematykę wśród przedstawicieli różnych grup zawodowych i społecznych oraz udostępniając materiały dotyczące tradycji kultury regionu w celach edukacyjnych. Służyły temu publikacje materiałów na portalu www.lubuskiekultura.pl.

W latach 2017 - 2018 r. Muzea realizowały swoje statutowe zadania prowadząc badania naukowe dotyczące zagadnień dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego, upowszechniały poprzez różne formy dorobek kulturowy, a także realizowały program edukacyjno - promocyjny o szerokim, wielozadaniowym zakresie. Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze-Ochli jako specjalistyczna placówka muzealna o profilu etnograficznym prezentowała ekspozycje w formie plenerowej. W ramach realizacji prac badawczych i naukowych prowadzono badania dotyczące wybranych problemów dziedzictwa kulturowego

regionu, opracowywano scenariusze wystaw, warsztatów i przedsięwzięć plenerowych, katalogi i informatory. Badaniami terenowymi, udokumentowanymi fotograficznie, objęto: twórców nieprofesjonalnych i profesjonalnych, tradycje pszczelarskie w regionie lubuskim, wielkopolskie wielkanocne zwyczaje ludowe. Pracownicy Muzeum w okresie sprawozdawczym brali udział w wielu konferencjach, seminariach i szkoleniach. W 2017 r. była to m.in.: konferencja naukowa pt. „Muzealnictwo etnograficzne na mapie Kultury Regionu Lubuskiego. Dorobek i Perspektywa”- podczas obchodów Jubileuszu 35 - lecia działalności Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze – Ochli, podczas której wygłoszono referaty autorstwa pracowników Muzeum oraz zaproszonych gości. Przedstawiciele Muzeum brali czynny udział w seminariach m.in.: „Zielona Góra - Miasto spotkania kultur” - „Wielokulturowość Polski Zachodniej”, konferencjach m.in.: „Planowanie muzeum w otoczeniu”. W 2018 r. pracownicy Muzeum uczestniczyli w seminarium naukowym w ramach organizacji Festiwalu nauki na UZ wraz z wykładem pt. „Lubuszanie w socjologicznym zwierciadle”, ogólnopolskich konferencjach naukowych m.in.: „Bezpieczeństwo osób i zbiorów w muzeach na wolnym powietrzu” oraz szeregu szkoleń związanych m.in. z bezpieczeństwem danych. Ponadto muzealnicy wzięli udział w oraz cyklu szkoleń i warsztatów mających na celu podnoszenie kompetencji dyrektorów samorządowych instytucji kultury i pracowników samorządowych działających w obszarze kultury w województwie lubuskim wśród których znalazły się „Warsztaty z projektowania działań edukacyjnych w oparciu o lokalne dziedzictwo kulturowe” - w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa - Niepodległa dla wszystkich.

W okresie sprawozdawczym działalność Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp. koncentrowała się na realizacji zadań statutowych zarówno w zakresie wystawienniczym, jak i naukowo-badawczym. Prowadzono prace badawcze i naukowe w dziedzinach: archeologii, etnografii, sztuki, historii, numizmatyki oraz techniki i militariów. W zakresie przedsięwzięć Muzeum znalazło się opracowanie wyników prac w poszczególnych dziedzinach m.in. publikacja artykułów, uczestnictwo w konferencjach, wykładach, przeprowadzanie wywiadów etnograficznych wraz z opiniami, przygotowywanie prezentacji multimedialnych oraz wystaw w zakresie merytorycznym. W 2017 r. wygłoszono referat pt. „Duchowni greckokatolicy w Gorzowskim” na konferencji naukowej „Drogą pamięci i pojednania” i wykład na otwarciu wystawy „Dom utracony” w Muzeum Ziemi Nadnoteckiej w Trzciance oraz przeprowadzono wywiady etnograficzne wraz z opracowaniem opinii. Przygotowano również szereg artykułów prezentujących przedwojenny Gorzów Wlkp. oraz zwyczaje ludności na Ziemi Międzyrzeckiej przedstawione u progu XX wieku. Wygłoszone zostały również wykłady w ramach Gorzowskich Konwersatoriów Muzealnych m.in.: „Gorzów w okresie pionierskim”. W 2018 r. Muzeum było organizatorem konferencji „*Santok regni custodia et clavis – strażnica i klucz królestwa*” w 60. rocznicę badań milenijnych na grodzisku w Santoku, 50. rocznicę Działu Archeologii Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim, 40. rocznicę Muzeum Grodu Santok oraz uczestnikiem konferencji: „Miejsca pamięci narodowej jako forma upamiętnienia walk o niepodległość Ziemi Międzychodzkiej”. Z inicjatywy

Muzeum Lubuskiego w Gorzowie Wlkp. w ramach działań ze środowiskami naukowymi nawiązano współpracę z Polsko-Niemieckim Instytutem Badawczym w Collegium Polonicum w Słubicach w 260. rocznicę bitwy pod Kunowicami.

Prace badawcze i naukowe to również istotny aspekt działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, jakie przez instytucję prowadzone były w latach 2017-2018 zgodnie z profilem pracy działów, muzealnymi zbiorami, tematyką organizowanych wystaw, jak również z różnorodnymi zagadnieniami dotyczącymi muzealnictwa i dziedzictwa kulturowego, w związku z przygotowywanymi katalogami oraz scenariuszami wystaw. Wyniki prac opublikowano we własnych wydawnictwach, m.in.: w katalogach, informatorach do wystaw, Museionie, Studiach Zielonogórskich, lokalnej prasie czy wydawnictwach obcych. Zwieńczeniem wielu dociekań naukowych były również referaty i wystąpienia pracowników MZL na licznych konferencjach, sympozjach, seminariach m.in.: w 2017 r. w konferencji „Obcy w swoim domu. O obchodzeniu się z wykorzenieniem i utratą ojczyzny”, konferencji naukowej „Zielona Góra po 1989 roku”. Pracownicy Muzeum w 2018 r. uczestniczyli m.in. w konferencji naukowej: „W pracowni. Hasior. Brzozowski. Rzaśa. W 90. Rocznicę Urodzin Władysława Hasiora” zorganizowanej przez Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. Prowadzono również prace merytoryczne (wspólnie z działami historycznym, współpracy naukowej i zagranicznej) nad koncepcją powstającej nowej wystawy historycznej. Ekspozycja będzie zlokalizowana na I piętrze nowo powstającego muzeum.

Projekty dotyczące ochrony zabytków realizowano również z powodzeniem na poziomie samorządów. W 2017 r. Urząd Gminy Brody zrealizował projekt pod nazwą „VI Międzynarodowe Polsko - Niemieckie Seminarium Parkowe w Brodach” na terenie parku pałacowego, przy współudziale wolontariuszy zarówno ze strony polskiej, jak i niemieckiej. Natomiast Gmina Gubin była w 2017 r. współorganizatorem Wojewódzkich Obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków. Celem i założeniem wydarzenia, które miało miejsce w Głębicach było popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, ze szczególnym uwzględnieniem tamtejszego kościoła ewangelickiego z XV w. Warto również wspomnieć, że również w Wicinie odbył się zlot na Łużycach CZAK Kresowy pod koniec czerwca 2017 r. po obu stronach Nysy Łużyckiej w polskiej i niemieckiej części. Podczas spotkań organizatorzy dzielili się wiedzą o lokalnych zabytkach archeologicznych oraz podejmowanych projektach dotyczących wsi polskich.

Miasto Kostrzyn nad Odrą w grudniu 2018 r. było gospodarzem Konwentu Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków oraz spotkania roboczego polskich i niemieckich konserwatorów zabytków. Ponadto powiat gorzowski ma na swym koncie organizację na terenie gminy Bogdaniec w latach 2017 - 2018 imprezy „Święto Chleba”, która w swym programie uwzględniała tematykę dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków oraz walory przyrodniczo - krajobrazowe i folklorystyczne. Podczas Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w kwietniu 2018 r. oraz podczas Wojewódzkich Obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa w Santoku odbyła się projekcja filmu pt. „Muzeum utracone” oraz prelekcja pt. „Ukryte skarby. Niezwykłe losy dzieł sztuki na Dolnym Śląsku w latach 1942 – 1950”.

W Wicinie miał miejsce II i III Plener Archeologiczny w ramach Wojewódzkich Obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa (2017 i 2018). II Plener odbył się w stacji archeologicznej Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Wicinie. Przedstawienie odegrane przez uczniów, konkurs plastyczny, warsztaty to tylko nieliczne z wydarzeń, które zbliżyły uczestników do historii regionu. III Plener, objęty patronatem Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 w pierwszej części dotyczył obchodów rocznicy stulecia odzyskania nieodległości przez Polskę i odbył się w Grodzisku. Druga część odbyła się w stacji archeologicznej Środkowego Nadodrza w Wicinie z pełną gamą wydarzeń sięgających czasów dawnych przodków, m.in. wyroby regionalne, występy zespołów śpiewaczych, wycieczka po parku kulturowym, wystawa archiwalnych zdjęć.

W 2017 r. Burmistrz Jasienia powołał Zespół zadaniowy ds. opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Jasień. Z pomocą ekspertów zewnętrznych przeprowadzono prace analityczne, analizę statystyczną, wizualizację danych, opracowanie map, wywiady z mieszkańcami, spacer studyjne, konsultacje społeczne, warsztaty rewitalizacyjne i działania informacyjno - promocyjne. Przeprowadzono szkolenie z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego w celu budowania kompetencji urzędników pracujących w Urzędzie Gminy Żagań, którzy w swoim zakresie obowiązków mają realizację zadań związanych z zabytkami oraz promocją.

Rada Miejska w Ośnie Lubuskim przyjęła „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Ośno Lubuskie na lata 2017-2023”. Jednym z planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest Program „Nasze dziedzictwo kulturowe”, który ma na celu budowanie świadomości regionalnej, promocję regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz ochronę zabytkowych murów miejskich.

II. Rewaloryzacja zabytków o wysokiej randze w krajobrazie kulturowym regionu

W celu zahamowania procesu destrukcji zabytków działaniami koniecznymi okazują się przede wszystkim prace przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, rewitalizacja układów przestrzennych i zespołów budowlanych, zabezpieczanie zagrożonych zabytków przed procesem destrukcji oraz stworzenie systemu finansowania i współfinansowania prac przy zabytkach.

Aktualnie w przeważającej ilości gminy, powiaty i miasta deklarują, iż wprowadziły własne procedury i udzielają dotacji na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach na swoim obszarze. W nadesłanych sprawozdaniach samorządy deklarują kwoty w różnym rozbięciu, uzależnione od możliwości budżetowych. Wśród źródeł wskazywano wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych pochodzących m.in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, RPO, INTERREG, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Na terenie gminy w Siedlisku przebudowano budynek Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu (Willa Adelajdy). Projekt zrealizowano dzięki pomocy finansowej w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi w obszarach wiejskich” objętego PROW na lata 2014-2020 dla operacji „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”. Koszt zadania: 680.784, 59 zł, w tym kwota dofinansowania 347.989,00 zł.

W okresie sprawozdawczym w latach 2017-2018 Gmina Jasień zrealizowała zadania związane z pracami remontowo - budowlanymi wspieranymi dotacjami z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. W 2017 r. II etap prac w parafii Rzymo – Katolickiej pw. Matki Bożej Różańcowej w Jasieniu, na który urząd marszałkowski przyznał dotację w kwocie 54.000,00 zł, natomiast w 2018 r. III etap w ww. parafii – kwota dotacji 18.000,00 zł.

W celu zatrzymania procesu degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania Powiat Gorzowski na bieżąco podejmował działania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Prowadzono monitoring realizacji zadań Powiatowego Programu Opieki nad zabytkami, podejmując równocześnie współpracę z samorządami gminnymi w tym zakresie. Prowadzono roboty budowlane i prace konserwatorskie przy obiekcie zabytkowym należącym do Powiatu Gorzowskiego tj. zespole pałacowo – parkowym w Kamieniu Wielkim w trwałym zarządzie Domu Pomocy Społecznej oraz prowadzenie prac porządkowych i pielęgnacyjnych na terenie zabytkowego parku i w otoczeniu pałacu w Kamieniu Wielkim oraz w otoczeniu Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego w Lipkach Wielkich (dawny pałac z XVIII w.). Zakres współpracy transgranicznej dotyczył w 2017 r. organizacji Święta Plonów w Kostrzynie nad Odrą, w 2018 r. Powiatowych Zawodów MTB na Pograniczu Polsko - Niemieckim w Bogdańcu oraz Powiatowego Święta Plonów w Deszcznie.

Urząd Gminy w Brodach złożył wspólny wniosek (Brody-Forst) do programu współpracy INTERREG VA BRANDENBURGIA-POLSKA 2014-2020 o dofinansowanie rozbudowy i przebudowy istniejącego budynku usługowego pn. Centrum Kulturalno - Turystycznego w Brodach.

W Gminie Słubice podjęto działania w celu realizacji założenia programowego w zakresie rewitalizacji układów przestrzennych i zespołów budowlanych w postaci opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Słubicach, natomiast w celu stworzenia systemu finansowania i współfinansowania prac przy zabytkach podjęto przez ww. radę uchwałę w sprawie przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane w kościele filialnym p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lisowie.

Krajobraz kulturowy regionu Gminy Sulęcín w zakresie rewaloryzacji zabytków o wysokiej randze w krajobrazie został zdecydowanie ulepszony poprzez rewitalizację parku miejskiego, zlokalizowanego w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Powiat Krośnieński w 2017 r. udzielił dotacji na prace konserwatorsko - restauratorskie oraz roboty budowlane w Gminie Dąbie (kościół w Kosierzu oraz w Nowym Zagórze), Gminie Maszewo (kościół w Gęstowicach), Gminie Krosno Odrzańskie (II etap robót budowlanych przy murze obronnym, kościół

pw. Św. Jadwigi Śląskiej w Krośnie Odrzańskim), Miastu Gubin (dotacja na remont dachu kopuły wieży Kościoła Farnego oraz termomodernizację zabytku siedziby Szkoły Podstawowej nr 2). W 2018 r. na prace konserwatorsko - restauratorskie oraz roboty budowlane przyznano dotacje Gminie Dąbie (Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Leśniowie Wielkim kościół filialny w Trzebulach, Parafia Rzymskokatolicka pw. Krzyża Świętego w Bobrowicach, Parafia Rzymskokatolicka pw. Błogosławionej Karoliny Kózki w Połupinie kościół filialny w Nowym Zagórze), Gminie Maszewo (Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Cybince), Miastu Gubin (badania konserwatorskie w ramach zadania „Renowacja Sygnaturki Baszty Ostrowskiej”). Gminny Program Opieki nad Zabytkami przedstawiony przez Gminę Krosno Odrzańskie określa kierunki i działania mające na celu szeroko pojętą ochronę dziedzictwa kulturowego. Przeprowadzono konkursy urbanistyczno – architektoniczne na terenach objętych ochroną konserwatorską na opracowanie m.in. koncepcji programowo-przestrzennej Starego Miasta. Ponadto opracowano liczne koncepcje zagospodarowania terenów publicznych.

Urząd Miejski w Bytomiu Odrzańskim podjął się realizacji zadania pn. adaptacja byłego kościoła ewangelickiego „ Schonaichianum - Centrum Historyczno - Kulturalne w Bytomiu Odrzańskim”. W celu realizacji ww. zadania Fundacja Archeologiczna w Zielonej Górze (właściciel obiektu) wraz z Gminą wnioskowała o pomoc finansową z Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Oś Priorytetowa 4 Środowisko i kultura, Działanie 4.4 Zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego. Podpisana w 2018 r. umowa obejmuje m.in. utworzenie w tym miejscu archiwum archeologicznego wraz z biblioteką, regionalnej izby muzealnej, inkubatora kreatywności artystycznej, pracowni konserwacji zabytków archeologicznych, centrum konferencyjnego oraz punktu widokowego. Dodatkowo wdrożone zostaną systemy informatyczne z aplikacjami e-usług.

W zakresie rewitalizacji układów przestrzennych Urząd Miejski w Strzelcach Krajeńskich w 2018 r. przeprowadził „Rewitalizację Strzelec Krajeńskich – etap II” – zadanie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Oś 9. Infrastruktura Społeczna, Działanie 9.2. Rozwój obszarów zmarginalizowanych Poddziałanie 9.2.1. Rozwój Obszarów Zmarginalizowanych – projekty realizowane poza formułą ZIT. W ramach działań wykonano m.in. roboty konserwatorskie przy średniowiecznych murach miejskich oraz makietę Strzelec Krajeńskich z opisem w j. polskim i brajla, na której można zobaczyć zabytkowy układ planistyczny miasta.

Z budżetu Gminy Gubin udzielono w 2017 r. dotację celową dla Gubińskiego Domu Kultury, przeznaczoną na prace remontowe. W ramach realizacji programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, w zakresie wspierania działań na rzecz kultywowania tradycji historycznych regionu gmina udzieliła dotacji w 2017 i 2018 r. organizacjom pożytku publicznego m.in. Stowarzyszeniu Przyjaciół Ziemi Gubińskiej (po 18.000 zł), w ramach której zapewniono opiekę nad miejscami historycznymi: krzyżami

pokutnymi, głazami hańby, odnowiono tablice informacyjne przy zabytkach a także sprawowano opiekę nad Basztą Ostrowską.

Miejski Konserwator Zabytków z Urzędu Miasta w Zielonej Górze w przedłożonym sprawozdaniu za lata 2017-2018 poinformował, że we wskazanym okresie trwały prace nad gminnym programem rewitalizacji. Teren przy Filharmonii Zielonogórskiej oraz częściowo teren przy placu Jana Matejki w Zielonej Górze zostały poddane rewitalizacji. Wykonano remont konserwatorski pałacu i parku w Starym Kisielinie oraz ruin pałacu Ks. Doroty Talleyrand w Zatoniu. Zrewitalizowano zabytkowe parki w Ochli, Kiełpinie i częściowo w Zatoniu oraz Winne Wzgórze i Park Sowińskiego w Zielonej Górze. Podjęto działania zmierzające do wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów kulturowych krajobrazu kulturowego, a także zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych poprzez rewitalizację skwerów i terenów zielonych. Z budżetu Miasta Zielona Góra systematycznie przeznaczane były dotacje celowe na zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

III. Aktywizacja społeczna i gospodarcza w zakresie opieki nad zabytkami

Aby zachować dla pokoleń to, co należy do dziedzictwa kulturowego, należy zwrócić szczególną uwagę na świadomość społeczeństwa w tym zakresie, zaktywizować społeczności lokalne, wspierać dawne rzemiosła i techniki budowlane oraz ginące zawody. Istotne jest również promowanie dziedzictwa niematerialnego w celu wzmocnienia więzi społecznych oraz tworzyć rozwiązania gospodarcze z możliwością wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego. Jedną z wielu ścieżek do realizacji jest zagospodarowanie zabytków na cele turystyczne w tym tworzenie produktów turystycznych i kulinarnych.

Aktywizowanie społeczności lokalnych w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami to jedno z głównych zadań Urzędu Gminy w Siedlisku. Zadanie to realizowane jest przez Fundację Karolat, oddolną inicjatywę mieszkańców miejscowości Siedlisko. Utworzenie jej związane jest z potrzebą wyeksponowania historii, kultury materialnej i społecznej Środkowego Nadodrza. Celem działalności Fundacji jest kreowanie nowego podejścia do patriotyzmu lokalnego przez odbudowę ciągłości historycznej, która przez zawirowania historii została zerwana. Koncepcja funkcjonowania Fundacji Karolat ma być przykładem uruchamiania oddolnego procesu odnowy w oparciu o dziedzictwo kulturowe, mającego na celu rewitalizację zdegradowanego obszaru historycznego. Sztandarowym przedsięwzięciem fundacji jest organizacja Święta Bzów na zamku Karolat w Siedlisku. Działalność Fundacji jest szczególnym przykładem aktywizacji społeczeństwa z własnej inicjatywy w dążeniu do realizacji celów i założeń wpisujących się w program ochrony zabytków. Fundacja zorganizowała konferencje adresowane do lokalnych społeczności przy udziale specjalistów

z zakresu historii regionalnej. Podczas „Święta Bzów” promowano dziedzictwo niematerialne poprzez prezentację dawnego rzemiosła i ginących zawodów, co uświetniły występy zespołów i artystów ludowych.

Gmina Krosno Odrzańskie promuje działania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego w mediach lokalnych (telewizji przewodowej, prasie regionalnej i lokalnej) na stronie internetowej Gminy Krosno Odrzańskie www.krosnoodrzańskie.pl, na [facebook.com/krosnoodrzańskie](https://www.facebook.com/krosnoodrzańskie), na [twitter.com/Gmina Krosno Odrz.](https://twitter.com/Gmina_Krosno_Odrz) Ponadto organizując i wspierając inicjatywy takie jak: Turniej Rycerski w Krośnie Odrzańskim, Flis Odrzański i impreza na grodzisku Goskar w Gostchorzu, koncertów muzyki poważnej w kościele pw. Św. Jadwigi Śląskiej, licznych imprez, w tym pokazów filmowych i koncertów na dziedzińcu Zamku Piastowskiego, Zlotu Miłośników Samochodów Terenowych „Ratuszanka” gmina w czynny sposób wspiera ochronę dziedzictwa kulturowego. Ponadto Gmina Krosno Odrzańskie w ramach wspierania rozwoju lokalnych tradycji popularyzuje produkty lokalne: wytwarzanie miodu i wina na terenie skarpy nadodrzańskiej przy ul. Parkowej w Krośnie Odrzańskim, w miejscowości Marcinowice i Gostchorze – jako produkt turystyczny Województwa Lubuskiego.

Przez Gminę Słubice zostały opracowane „Wspólne założenia rozwoju turystyki w Słubicach i Frankfurcie nad Odrą 2017-2020” przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Słubicach. Gmina cyklicznie uczestniczy w targach turystycznych, m.in. ITB w Berlinie czy Tour Salon w Poznaniu. Organizuje cykliczne imprezy kulturalne o charakterze lokalnym i regionalnym, wzmacniające tożsamość i identyfikujące z dziedzictwem kulturowym, tj.: Miejskie Święto Hanzy (dodatkowo wspierając dawne rzemiosła, techniki budowlane i ginące zawody), transVOCALE – Festiwal Piosenki Autorskiej i Muzyki Świata, Festiwal Nowej Sztuki „IAbiRynT” oraz Dni Muzyki nad Odrą.

Wydarzeniem promującym dziedzictwo kulturowe tj. Park Mużakowski, jest współorganizowane przez Gminę Łęknica coroczne polsko - niemieckie Święto Parku Mużakowskiego oraz w 2017 r. udział w międzynarodowych targach turystycznych ITB w Berlinie oraz w 2018 r. w targach turystycznych w Katowicach i Tour Salon w Poznaniu. Warty podkreślenia jest fakt otrzymania w 2017 r. 3 nagrody na Festiwalu Filmów Turystycznych w Baku (Azerbejdżan) za film promocyjny „Czym zachwyca Łęknica”.

Działalność Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze - Ochli w 2017 r. w znacznym stopniu opierała się na plenerowych wydarzeniach kulturalnych, podczas których odbywały się kreatywne warsztaty. Najważniejsze imprezy plenerowe i festyny to: „Kaziuki”, „XIX Ginące zawody i umiejętności”, „Wioska Dziecięca”, „II Lubuskie święto truskawki”, „Święto miodu”, impreza popularyzująca tradycje pszczelarskie, „Dobre, smaczne, bo lubuskie”, wydarzenie promujące produkty województwa, „Lato plonami bogate”, „U progu jesieni”, „Winobranie w skansenie”, „Święto Niepodległości”, „Idą święta”. W plenerowych wydarzeniach, podczas których odbywały się warsztaty oraz konkursy udział wzięło łącznie 22.100 osób. W 2018 r. poza wymienionymi wydarzeniami odbyły się dodatkowo m.in.: „Wielkopolska Majówka”, „Zielona Pohulanka”. Imprezy plenerowe stały się okazją do wygłoszenia wykładów m.in. „Łemkowie na zachodzie” - Mirosław Pecuch, zorganizowania konkursów np. „Co wiemy o Kaziukach” konkurs dla dzieci i dorosłych

podczas „Kaziuków”, czy konkurs winiarski na wina gronowe i przetwory na bazie podczas „Winobrania w Skansenie”. Ponadto Muzeum Etnograficzne zostało wytypowane do konkursu „Idol 2018” organizowanego przez Fundację „Szansa dla Niewidomych” jako instytucja aktywnie działająca na rzecz osób niewidomych i niedowidzących.

Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp. było organizatorem imprez plenerowych w 2017 r. m.in. „Lubuskie Święto Chleba” - corocznej dwudniowej imprezy organizowanej wspólnie z Urzędem Gminy Bogdaniec, „Otwieramy Muzeum - Otwieramy się na jesień” - zajęć dla dzieci w ogrodzie i parku, Weekendowego Szlaku Naukowego - Ogród to też Muzeum. W ramach „Dni Grodu Santok” współorganizowało korowód oraz prowadzenie scenek teatralnych. Ponadto współorganizowało konferencję naukową „Krajobraz dziedzictwa - dziedzictwo krajobrazu”. Natomiast w 2018 r. w Muzeum odbyły się m.in. „Piknik Niepodległościowy”, imprezy w ramach „Samorządowych Obchodów 100. lat Odzyskania przez Polskę Niepodległości” w tym koncert pieśni patriotycznych i piknik naukowy „Życie i śmierć Stefanii z Gorzowa Wielkopolskiego” w ramach Dni Gorzowa 2018.

IV. Edukacja, popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego

W celu wzmocnienia kompetencji kulturowych skierowano wszelkie możliwe działania na wspieranie programów edukacji regionalnej i projektów edukacyjnych oraz obywatelskich, budowano system informacji o zabytkach. Istotny stał się rozwój tematycznych szlaków turystycznych promujących województwo lubuskie, wspieranie lokalnych muzeów i izb łącznie z ich działalnością. Wartością dodaną i reasumującą działania były niewątpliwie publikacje wydawnictw z zakresu dziedzictwa kulturowego.

W ramach prowadzenia działań edukacyjnych i promujących lokalne dziedzictwo kulturowe organizowano szkolenia, seminaria, konkursy. Ze sprawozdań wynika, iż większość samorządów coraz lepiej dostrzega wartość działań w tym zakresie. Przejawem podejmowanych działań stały się np.: trasy turystyczne oparte o lokalne dziedzictwo, materiały promocyjne i informacyjne, udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa.

W okresie sprawozdawczym Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego podjął szereg działań na rzecz zabytków znajdujących się na terenie województwa lubuskiego. W latach 2017 – 2018 promocja lubuskiej architektury zabytkowej była wiodącą kampanią, wpisaną w plan działań promocyjnych, w ramach której wykonano m.in. dwie mapy tematyczne: „Pałace i Dwory Województwa Lubuskiego” oraz „Szlak Kościołów Drewnianych”, których twórcą był artysta Robert Jurga. Ponadto podczas międzynarodowych targów turystycznych w kilku miastach w Polsce przeprowadzono warsztaty malowania drewnianych wież pałacowych zaprojektowanych i wykonanych przez Jacka Ciporę, a Robert Jurga przeprowadził aktywną promocję lubuskich zabytków, prezentując przy okazji specjalnie przygotowane na tę okoliczność kartki pocztowe. Atrakcją stoiska

lubuskiego była również prezentacja cyklu filmów dokumentalnych, według pomysłu reżysera Andrzeja Słodkowskiego członka Lubuskiej Rady Ambasadorów, pt. „Czas inwestycji”, składającego się z 11 odcinków. Jeden z nich prezentował szlak obiektów architektury zabytkowej znajdującej się w regionie. Kolejnym działaniem w ramach kampanii była publikacja pracy zbiorowej pod red. Andrzeja Koziela pt. „Barokowi malarze i rzeźbiarze w dawnym opactwie Augustianów w Żaganiu”. Kampanią objęto również profesjonalną sesję zdjęciową lubuskich zabytków architektury wykonaną przez żarskiego fotografa Pawła Wocala. Architektura zabytkowa województwa lubuskiego została również zaprezentowana przez Zielonogórskie Stowarzyszenie Kabaretowe w filmie pt. „LafLafLa”.

W Kostrzynie nad Odrą w 2018 r. Muzeum Twierdzy Kostrzyn przeprowadziło szereg działań edukacyjnych związanych z ochroną zabytków tj. prelekcji muzealnych np. „Odrzańska Odyseja II” oraz międzyszkolny konkurs „Kostrzyn dawniej i dziś”.

Gmina Siedlisko zrealizowała ścieżki edukacyjne dotyczące historii regionalnej pn. „Ścieżka kulturowa w miejscowości Siedlisko”. Natomiast przez Gminę Sulęcín przebiega tematyczny szlak turystyczny o zasięgu europejskim – szlak Św. Jakuba, promowany w wydawnictwach związanych z turystyką i dziedzictwem kulturowym.

Sprawozdanie Urzędu Miejskiego w Jasieniu zawiera informację, że Szkoła Podstawowa w Wicinie w 2018 r. przystąpiła do projektu Innowacja pn. „Cudze chwalcie, swego nie znacie”, mającego na celu nawiązanie współpracy z instytucjami zajmującymi się ochroną dziedzictwa przyrodniczo - historycznego regionu, rozwijanie wiedzy o historii i zasobach środowiska naturalnego w regionie, pogłębianie lokalnego patriotyzmu oraz kształtowanie świadomości „małej ojczyzny”.

Powiat Gorzowski współpracował z urzędem marszałkowskim w zakresie promocji powiatu na XIX i XX Lubuskim Świątce Plonów. W latach 2017 – 2018 na terenie Gminy Bogdaniec organizowano „Święto Chleba”, uwzględniające w programie tematykę dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków oraz walory przyrodniczo – krajobrazowe oraz folklorystyczne. Natomiast w celu zapewnienia dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym na stronie internetowej zamieszczono Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego oraz informacje turystyczne o zabytkach i szlakach tematycznych, kulturowych i trasach rowerowych związanych z zabytkami. Dodatkowo informacje te ukazywały się w biuletynie samorządowym „Wiadomości z powiatu”.

Publikacje wydawnictw z uwzględnieniem zasobu dziedzictwa kulturowego w latach 2017-2018 w Gminie Łęknica dotyczyły opracowań, map i folderów m.in.: „Niezbędnik turystyczny” folder z informacjami turystycznymi (finansowany z projektu Interreg VA Brandenburgia-Polska 2014-2020, „Park Mużakowski oraz Geopark Łuk Mużakowa” folder w trzech językach, miniprzewodnik, polsko-niemiecki przewodnik turystyczno – rowerowy wydany w ramach realizacji projektu „Przygoda z Nysą IV etap” Interreg Polska-Saksonia.

W celu zwiększenia atrakcyjności zabytków dla potrzeb turystycznych i edukacyjnych i wyeksponowanie ich w Gminie Gubin powstał portal internetowy www.gubin.pl o wielowątkowym profilu informacyjnym. Izba Muzealna prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Gubińskiej jest w posiadaniu zbiorów, udostępnianych m.in. uczniom gubińskich szkół i turystom. W Izbie prowadzone są lekcje historii miasta i regionu, lekcje regionalizmu, spotkania i pogadanki, wystawy okolicznościowe, konkursy wiedzy o regionie. Corocznie wydawane są cztery biuletyny pn. „Gubin i okolice”. W placówkach oświatowych Gminy podejmowane są zadania związane z szerzeniem wiedzy o dziedzictwie materialnym wśród dzieci i młodzieży m.in. tzw. lekcje muzealne. Budowanie świadomości miejsca, z którego się pochodzi oraz utrzymywanie wartości są inwestycją w przyszłość, która ma na celu zachowanie i pogłębianie nawyków dbania o nasze dziedzictwo.

Powiat Słubicki w sprawozdaniu o realizacji programu opieki nad zabytkami wskazał na Europejski Dzień Sąsiada, zorganizowany w maju 2017 r. Wydarzenie stało się okazją do poznania historii Słubic i Frankfurtu przez młodzież z Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej „Nasza Chata” w Cybince oraz domu dziecka AWO we Frankfurcie nad Odrą. Podczas wspólnej wycieczki społeczny opiekun zabytków przybliżył uczestnikom historię miasta.

W ramach wspierania programów edukacji regionalnej i projektów edukacyjnych oraz obywatelskich wzmocniających kompetencje kulturowe w Gminie Ośno Lubuskie we wrześniu 2018 r. odbyła się wycieczka rowerowa zorganizowana w ramach „Programu edukacyjnego z zakresu ochrony powietrza”, przeznaczonego dla mieszkańców gminy ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w wieku szkolnym. Trasa wycieczki prowadziła śladami zabytków Ośna Lubuskiego oraz w obszarze Uroczyska Ośniańskich Jezior. Miejski Dom Kultury oraz Koło Regionalistów z Rzepina były organizatorami spaceru pt. „Historia Ośna...Nocą”. Odwiedzono m.in. kościół p.w. św. Jakuba Apostoła oraz Muzeum Ziemi Torzymskiej. Jedną z licznych akcji organizowanych podczas okresu letniego w 2017 i 2018 roku był Plener Malarski, w którym na zaproszenie Burmistrza wzięło udział liczne grono artystów. Efekt prac stanowiły obrazy przedstawiające regionalne zabytki. W 2018 r. utworzono nową stronę internetową Urzędu Miasta i Gminy Ośno Lubuskie, gdzie założono specjalny katalog dotyczący regionalnych zabytków.

Do zadań realizowanych w Urzędzie Miejskim w Strzelcach Krajeńskich w 2017 r. w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego należała dystrybucja wydawnictw (broszur, folderów, map turystycznych, planów miasta, kalendarzy promocyjnych, ponad 16.000 egz.), działania promocyjne podczas wiodących imprez targowych tj.: Targów Turystycznych Market Tour w Szczecinie, TOUR SALON w Poznaniu, Targów Lubuskich Tour w Gorzowie Wlkp. oraz World Travel Show w Nadarzyn. Wiedzę o zabytkach popularyzowano poprzez m.in. inscenizację przedstawienia „Czarownica”, nawiązującą do procesu palenia czarownic na stosie, organizację imprezy pn. „Łączą nas mury” – promocja murów miejskich Strzelec Kraj., wykonanie audio przewodnika w wersji dwujęzycznej (polskiej i niemieckiej). W 2018 r. wydano ponad 8.000 egz. publikacji popularno – naukowych o historii obiektów zabytkowych miasta i gminy Strzelce

Krajeńskie m.in.: mapę turystyczną, broszurę „Rynek w Strzelcach na przestrzeni wieków”, kalendarz planszowy z atrakcyjnymi zdjęciami historycznych budowli. W celu popularyzacji wiedzy o zabytkach zrealizowano m.in. Złot Miłośniczek Zabytkowych Mercedesów 2018 – etap w Strzelcach Krajeńskich połączono ze zwiedzaniem architektury obronnej oraz udział w nagraniu radiowej Jedynki w reportażu pt. „Historia miasta i jego legend”.

W ramach działalności wydawniczej w 2017 r. Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze-Ochli przygotowywało informatory do wystaw, publikację książki „Rozczerwona Kalina” opracowanie „Przewodnika po Muzeum w formie mapy” i „Leśna ścieżka edukacyjna - Źródłiskowe uroczysko”, oraz książki „Bogaci różnorodnością”. W 2018 r. informatory do wystaw oraz corocznie artykuły tematycznie związane m.in. z obrzędowością świąteczną (Wielkanoc, Boże Narodzenie), tradycją i kulturą pszczelarską oraz kuchnią regionalną. Działalność oświatowo-edukacyjna Muzeum to przede wszystkim lekcje i pokazy muzealne. Zajęcia dla szkół odbywały się w trzech blokach tematycznych obejmujących dawne zwyczaje związane z rokiem obrzędowym, cyklami agrarno - gospodarczymi oraz rzemiosłem, rękodzielnictwem i sztuką. W ofercie Muzeum w 2017 roku znajdowały się: turystyczna ścieżka tematyczna „ Etnograf odkrywca” oraz plastyczne warsztaty edukacyjne „Z ekologią na ty”, które odbyły się podczas „Kaziuków”. W 2018 r. ofercie Muzeum znajdowały się: warsztaty bożonarodzeniowe i wielkanocne, zajęcia związane z wypiekami i przetwórstwem, garncarstwem, malowaniem na szkle i dekorowaniem. W zakresie działań oświatowych muzeum stało się również autorem wielu scenariuszy do lekcji edukacyjnych i wydarzeń kulturalnych m.in. edukacyjnej ścieżki patriotycznej „Dom kolebką polskości - znakiem wolności”; wielkopolskiej majówki do projektu MKiDN „Witaj majowa Jutrzenko”; wydarzenia plenerowego „Lato Niepodległej”; „Źródła Inspiracji Polaków w drodze do Odzyskania Niepodległości” oraz wydarzenia „Wigilia W muzeum zrealizowano także szereg zajęć edukacyjnych m.in.: „Wielkanocna pisanka”, „Wycinanka o motywach ludowych” oraz zrealizowano lekcje muzealne i warsztaty.

Muzeum Lubuskie w Gorzowie Wlkp. w zakresie działalności wydawniczej we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej opracowano i wydano broszurę edukacyjną dla dzieci „Grosz Gustaw idzie do skarbczyka” oraz „Późnośredniowieczne skarby monet z pogranicza Królestwa Polskiego, Śląska i Brandenburgii (Toporów, Strzelce Krajeńskie, Goraj, Międzyrzecz, Kunowice, Gorzów Wielkopolski)” autorstwa Tadeusza Szczurka. W 2018 r. opublikowano: „Skarby archeologiczne kultur unietyckiej i łużyckiej w zbiorach Muzeum Lubuskiego”, „Archeologia niebiańska. Wyniki prac archeologicznych na wieży kościoła katedralnego w Gorzowie Wielkopolskim – w rocznicę pożaru”, „Zagospodarowanie placu przy gorzowskiej katedrze w świetle badań archeologicznych”, „Santocki kompleks osadniczy w późnym średniowieczu (Orygines Polonorum)” oraz przygotowano do publikacji tekst folderu promującego wystawę „Twój Znak – Twój Dom. Wizerunek Orła Białego w polskiej świadomości zbiorowej”.

Działalność oświatowo-edukacyjna muzeum w okresie sprawozdawczym to lekcje i pokazy muzealne oraz wykład w ramach Colloquiów Lubuskich w Ośnie Lubuskim: „Skarb z Kunic, pow. słubicki z X wieku. Okoliczności pozyskania depozytu”. Organizowano konkursy: wiedzy historycznej „Nasze miasto, nasze muzeum”; plastyczne dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych, warsztaty i zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży o różnej tematyce. Zrealizowano programy edukacyjne m.in. Ferie Zimowe 2017 w Muzeum, Wakacje w Muzeum. W zakresie działalności oświatowo-edukacyjnej realizowano całonocny program edukacyjny Muzeum Lubuskiego na sezon 2017/2018 i 2018/2019 na wszystkich poziomach nauczania, zgodny z podstawą programową MEN. Przeprowadzono 355 lekcji i pokazów muzealnych.

Muzeum Lubuskie w 2018 r. było organizatorem lekcji muzealnych: „Spotkanie ze sztuką dawną” przeznaczoną dla młodzieży licealnej. Zorganizowano również uroczyste spotkanie pn. „Skarby Ziemi Lubuskiej” z okazji przyznania nagród przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla znalazców zabytków archeologicznych przekazanych do zbiorów ML. W ramach projektu edukacyjnego – „Muzeum. Lubię to!”, „Warsztat artysty. Artysta-rzeźbiarz” w formie zajęć dla dzieci w wieku 4-7 lat oraz „Zabawa sztuką. Frotaż” - zajęcia dla dzieci w wieku 7-12 lat. Muzeum Lubuskie wraz z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Gorzowie Wlkp. było organizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego Dzieci i Młodzieży Szkolnej. W ramach lekcji obywatelskich odbyły się zajęcia edukacyjne z historii dawnego uzbrojenia dla Klas Wojskowych Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących.

Od stycznia do listopada w ML odbywały się „Gorzowskie Konwersatoria Muzealne” cykl spotkań, podczas których zaprezentowano szereg wykładów z zakresu archeologii, konserwacji zabytków. Natomiast w ramach prezentacji z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa 2018 Jan Zalewski wygłosił wykład pt. „Polski orzełek na czapkę z okresu rodzącej się niepodległości”. W roku sprawozdawczym zorganizowano konkurs wiedzy historycznej „Nasze Miasto - nasze Muzeum”, „Nocny tropiciel muzealny”. W ramach Dni Gorzowa 2018 odbył się Piknik naukowy „Życie i śmierć Stefanii z Gorzowa Wielkopolskiego”, podczas którego przeprowadzono quiz dla uczniów szkół w Santoku i Lipkach Wielkich w zakresie cyklu edukacyjnego: „Popularyzacja archeologii i historii regionu”. Z okazji 100 rocznicy odzyskania niepodległości przeprowadzony został konkurs komiksowy zorganizowany przez Wojewódzki Ośrodek Metodyczny. Ponadto ML przygotowało i opracowało dwie książeczki edukacyjne o historii miasta Gorzowa Wielkopolskiego. W 2018 roku w ramach działalności wydawniczej Muzeum opublikowało informatory, foldery katalogi do wystaw, plakaty towarzyszące realizowanym przez instytucje przedsięwzięciom. Poza tym instytucja wydała XXIII tom Studiów Zielonogórskich. Wyniki prac naukowo-badawczych publikowano we własnych wydawnictwach, m.in.: w katalogach i informatorach do wystaw, Museionie, Studiach Zielonogórskich, Ziemi Lubuskiej oraz lokalnej prasie. W zakresie działań oświatowo-edukacyjnych Muzeum kontynuowało wypracowane i cieszące się dużą popularnością cykliczne imprezy o charakterze artystyczno-historycznym oraz wprowadzało nowe formy działań. Wśród różnorodnych działań oświatowych zielonogórskiego muzeum ważną rolę odgrywała edukacja muzealna adresowana

do przedszkolaków oraz dzieci i młodzieży szkolnej. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się lekcje muzealne, których odbyło się 133, zrealizowane w ramach: spotkań ze stałej oferty lekcji muzealnych, spotkań w Muzealnej Akademii Przedszkolaka, „Wakacyjnych spotkań ze sztuką i historią”, w ramach projektu „Możesz” oraz przy realizacji dwóch projektów „Zielona Góra – miasto różnych kultur - kultura żydowska, Zielona Góra jakiej nie znacie” w formie warsztatów edukacyjno-plastycznych organizowanych w okresie ferii zimowych. Taka forma edukacji ma charakter interdyscyplinarny, łącząc treści związane z nauczaniem historii, plastyki, edukacji regionalnej, poszerzając wiedzę dzieci i uczniów na temat historii i dziedzictwa kulturowego naszego miasta, regionu i kraju, a także zapoznając z podstawowymi terminami i zjawiskami z zakresu sztuk plastycznych.

W 2018 roku w ramach edukacji muzealnej odbywały się interesujące imprezy, pośród których do najbardziej popularnych należały m.in. Europejskie Dni Dziedzictwa, podczas których wygłoszono referaty: „Zabytki rezydencjalne na polsko - niemieckim pograniczu w aspekcie ich ochrony” dr Barbara Bielinis-Kopeć (Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków) i dr Thomas Drachenberg (Konserwator Kraju Związkowego Brandenburgia), „Zabezpieczenie ruin pałacu w Zatoniu i rewaloryzacja parku” Agnieszka Kochańska, w cyklu spotkań pod hasłem „Niepodległa dla wszystkich” pt. „Szabla z polskiej przeszłości” dr Włodzimierz Kwaśniewicz - wykład z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Charakterystycznym wydarzeniem, wpisującym się w realizację celów założonych w Programie jest organizowana już rokrocznie Noc Muzeów. Wszystkie instytucje biorące udział w wydarzeniu udostępniają ekspozycje muzealne, organizują różnego rodzaju przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym (wystawy, pokazy, wycieczki z przewodnikiem, prelekcje, projekcje filmowe itp.). Organizatorami wydarzeń w okresie sprawozdawczym były m.in.: Muzeum Ziemi Lubuskiej, Muzeum Lubuskie w Gorzowie Wlkp., Muzeum Twierdzy w Kostrzynie, WiMBP w Zielonej Górze, WiMBP w Gorzowie Wlkp.

Dziedzictwo kulturowe znajdujące się na terenie województwa powinno być przedmiotem szczególnej troski państwa, władz samorządowych i samych mieszkańców. Dlatego tak ważne jest kontynuowanie działań dążących do ich ochrony. W celu upowszechniania historii i dziedzictwa kulturowego należy zapewnić wsparcie tych działań w różnym zakresie i na różnych poziomach organizacyjnych. Realizacja różnorodnych projektów edukacyjnych i promocyjnych oraz konkursów ofert dla organizacji pozarządowych świadczy z pewnością o świadomości społeczeństwa i jego zaangażowaniu w działania związane z ochroną zabytków. Jednakże środki przeznaczane na projekty z zakresu promocji dziedzictwa kulturowego są niewystarczające do realizacji wszystkich zamierzonych działań. Województwo Lubuskie jest organizatorem wojewódzkich instytucji kultury, zapewniając im środki na działania w obszarze edukacji społecznej i promocji oraz przygotowanie szerszej i ciekawszej oferty. Dotacje przeznaczone na zabytki, zależą od możliwości finansowych samorządów. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż potrzeby w tym zakresie

są zdecydowanie wyższe niż środki znajdujące się w ich dyspozycji. Z przedłożonych sprawozdań wynika, że samorzady w różny sposób interpretują realizację zadań wynikających z założeń programu opieki nad zabytkami. Część z nich aktywnie realizuje założone cele w pełnym zakresie, natomiast znaczne grono tylko w zakresie rewitalizacji zabytków odnosząc swe działania jedynie do zabytków materialnych znajdujących się w złym stanie, jak również samorzady, które podejmują niestety znikome działania.

Podsumowując działania samorządów na szczeblu lokalnym można zauważyć pozytywny trend dotyczący lepszego zrozumienia znaczenia dziedzictwa kulturowego i podejmowania działań w celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego i wykorzystywania posiadanych zasobów. Bardzo cenne są przedsięwzięcia przynoszące zamierzony efekt, informujące o tym, że należy je kontynuować. Aby ta kontynuacja była możliwa konieczne są jednak zwiększone nakłady, pozwalające na prowadzenie działań w zakresie nie tylko ochrony zabytków, ale również w zakresie edukacji kulturowej i promocji regionu.

DYREKTOR DEPARTAMENTU
INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Mirosław Glaz

WZSTĘPCA DYREKTORA
DEPARTAMENTU INFRASTRUKTURY
SPOŁECZNEJ

Tatiana Igniak

31.05.2019r.

A Kowca 30.05.2019r.

 30 MAJ 2019

Szczegółowe wykazy dotacji z budżetu Województwa Lubuskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego przyznanych przez **Sejmik Województwa Lubuskiego w 2017 r.**

L.p.	Podmiot otrzymujący dotację	Zadanie	Kwota przyznanej dotacji
1.	Gmina Ośno Lubuskie Rynek 1 69 – 220 Ośno Lubuskie	Zabezpieczenie i wzmocnienie odcinka muru obronnego z Basztą Zwinger w Ośnie Lubuskim.	20.000,00 zł
2.	Gmina Cybinka ul. Szkolna 5 69 – 108 Cybinka	Remont dachu zabytkowego dworu w Białkowie, w którym obecnie mieści się szkoła podstawowa.	47.000,00 zł
3.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego ul. Kościelna 3 66 – 010 Dragowina	Remont dachu zabytkowego Kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Przybymierzu: naprawa i wzmocnienie konstrukcji dachowej wraz z zabezpieczeniem, wymiana dachówki, rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich.	74.850,00 zł
4.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja w Jeleninie Jelenin 81A 68 – 114 Tomaszowo	Remont dachu zabytkowego Kościoła p.w. św. Mikołaja w Jeleninie: naprawa i wzmocnienie konstrukcji dachowej wraz z zabezpieczeniem, wymiana dachówki, rynien, rur spustowych, obróbek blacharskich i instalacji odgromowej.	30.000,00 zł
5.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego Plac Kościelny 4 66 – 100 Sulechów	Renowacja i konserwacja wybranych okien elewacji północnej Kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie.	50.000,00 zł
6.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Różańcowej ul. Kościelna 5 68 – 320 Jasień	Kościół p.w. Matki Bożej Różańcowej w Jasieniu: kontynuacja zabezpieczenia elementów konstrukcyjnych wieży kościoła wraz z naprawą spękań, naprawą więźby dachowej i pokrycia dachowego przy wieży.	54.000,00 zł
7.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Świętej Rodziny Lubieszów 60a 67 – 100 Nowa Sól	Renowacja i konserwacja ambony i belki tęczowej wraz z krucyfiksem w Kościele p.w. św. Wawrzyńca w Studzieńcu.	30.000,00 zł

8.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Józefa ul. Witosa 10 66 – 003 Zabór	Prace renowacyjne i naprawcze przy organach w Kościele p.w. św. Jadwigi w Miłsku.	15.000,00 zł
9.	Parafia Rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa Pl. Kard. St. Wyszyńskiego 4 68 – 200 Żary	Kościół p.w. św. Piotra i Pawła w Żarach: usunięcie ze ścian tynków wraz ze smołowaniem oraz uzupełnienie i naprawa posadzki z płytek ceramicznych.	32.000,00 zł
10.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła ul. Krzywa 14 66 – 436 Słońsk	Wymiana pokrycia dachowego nad nawą główną Kościoła p.w. Świętych Piotra i Pawła w Lemierzycach.	40.000,00 zł
11.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Antoniego Padewskiego ul. Słoneczna 24 66 – 435 Krzeszyce	Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Muszkowie: konserwacja ceglanej posadzki w wieży kościoła oraz remont i konserwacja empyry z zakrystią.	20.000,00 zł
12.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Józefa ul. Szkolna 43a 68 – 100 Żagań	Roboty budowlane i prace konserwatorskie na części elewacji Kościoła p.w. św. Krzyża w Żaganiu wraz z konserwacją i rekonstrukcją elementów ceramicznych oraz drobnych elementów stolarki drewnianej.	50.000,00 zł
13.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Rokitniańskiej Sanktuarium Maryjne – Bazylika Mniejsza Rokitno 37, 66 – 340 Przytoczna	Konserwacja i restauracja elewacji i wnętrza Kaplicy Polnej zwanej Lubikowską – etap I: usunięcie wtórnych wypraw cementowych, odsłonięcie XVIII wiecznej marmoryzacji.	17.000,00 zł
14.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jadwigi Śląskiej ul. Mickiewicza 14 65 – 053 Zielona Góra	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy późnogotyckich polichromiach wnętrza Kaplicy Adoracji w Kościele Konkatedralnym w Zielonej Górze – etap. II.	16.000,00 zł
15.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy ul. Gorzowska 2 66 – 460 Witnica	Fumigacja, zabezpieczenie i impregnacja konstrukcji drewnianej zabytkowego Kościoła p.w. Matki Boskiej Królowej Polski w Białczu.	50.000,00 zł
16.	Parafia Rzymskokatolicka Trójcy Świętej ul. Królewska 1 66 – 620 Gubin	Sękowice, Kościół szachulcowy p.w. Świętej Rodziny z XVII w.: konserwacja i restauracja klatki schodowej prowadzącej z parteru na empyry oraz stolarki drzwiowej wewnątrz kościoła.	19.000,00 zł
17.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Najświętszej Marii Panny Królowej Polski ul. 1-ego Maja 31 69 – 100 Słubice	Odtworzenie okien z witrażami w zabytkowym kościele p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Starych Biskupicach.	15.000,00 zł

18.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Bolesnej ul. Kościuszki 40 Gądków Wielki 66 – 235 Torzym	Prace restauratorsko – konserwatorskie przy zabytkowej chrzcielnicy w Kościele p.w. Matki Bożej Bolesnej w Gądkowie Wielkim – II etap.	15.000,00 zł
19.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Baczynie ul. Lipowa 12 66 – 432 Baczyna	Konserwacja ceglanych gładów okiennych elewacji wschodniej Kościoła p.w. Narodzenia NMP w Marwicach wraz z witrażami.	25.000,00 zł
20.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela Dzietrzychowice 82 68 – 111 Miodnica	Prace remontowe i restauratorskie przy elewacji zabytkowego Kościoła p.w. Matki Bożej Bolesnej w Karczówce.	25.000,00 zł
21.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny ul. Długa 29 66 – 210 Zbąszynek	Prace remontowe i konserwatorskie elewacji Kościoła p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Chlastawie wraz ze stolarką drzwiową – kontynuacja.	30.000,00 zł
22.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Częstochowskiej Plac Wolności 1 66 – 436 Słońsk	Prace przy restauracji i rekonstrukcji piszczałek wiatrownicy pedałowej w zabytkowych organach znajdujących się w Kościele p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Słońsku.	20.000,00 zł
23.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Częstochowskiej Plac Wolności 1 66 – 436 Słońsk	Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Chartowie: roboty budowlane i prace restauratorsko – konserwatorskie : wykonanie odprowadzenia wód opadowych, oczyszczenie i impregnacja elementów drewnianych, przemurowanie pól ryglowych, tynkowanie i malowanie oraz założenie instalacji odgromowej.	27.000,00 zł
24.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Michała Archanioła ul. Szpitalna 2 66 – 200 Świebodzin	Remont dachu, prace remontowe i konserwatorskie elewacji, wymiana stolarki okiennej, naprawa schodów północnego wejścia w budynku dawnej Szkoły Parafialnej przy ul. Szpitalnej 1 w Świebodzinie.	36.150,00 zł
25.	Parafia Rzymskokatolicka Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Pl. Klasztorny 2 68 – 100 Żagań	Remont elewacji Kościoła p.w. Świętego Ducha w Żaganiu wraz z zamontowaniem systemów zabezpieczających zabytek przed ptakami.	70.000,00 zł
26.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Marii Magdaleny ul. Zielonogórska 25 68 – 113 Brzeźnica	Prace związane z zabezpieczeniem Kościoła p.w. św. Mikołaja Biskupa w Stanowie przed destrukcyjnym działaniem wilgoci: wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, naprawa powierzchni murów z kamienia, uzupełnienie rur spustowych, itp.	50.000,00 zł

27.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Antoniego Padewskiego ul. Słoneczna 24 66 – 435 Krzeszyce	Renowacja witraży wraz z ramami w prezbiterium Kościoła p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Okszy.	4.000,00 zł
28.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Antoniego ul. Kościelna 2 66 – 460 Kamień Wielki	Prace konserwatorskie i restauratorskie okien witrażowych w Kościele p.w. św. Wojciecha Biskupa w Mościcach wraz z ich demontażem i montażem – II etap.	9.000,00 zł
29.	Dariusz Furman ul. Międzyborska 104/106 04 – 010 Warszawa	Wzmocnienie fundamentów oraz wykonanie izolacji przeciwwilgociowej zabytkowego budynku dawnej plebanii w Przeclawiu.	10.000,00 zł
30.	Polcontrol Marcin Polakiewicz ul. Podgórna 43E 65-213 Zielona Góra	Całkowite odtworzenie okien oraz prace restauratorskie i konserwatorskie drzwi w zabytkowym Zamku Joannitów w Łagowie.	20.000,00 zł
31.	Arkadiusz Michoński Pałac Bojadła ul. Kościelna 1 66 – 130 Bojadła	Prace restauratorsko – konserwatorskie elewacji ogrodowej z odtworzeniem XVIII- wiecznego wystroju malarskiego barokowego dawnego Szpitala Św. Trójcy w Broniszowie.	15.000,00 zł
32.	Wspólnota Mieszkaniowa Pl. Pocztowy 17 Zielona Góra	Remont fragmentu dachu i stropów budynku mieszkalno-usługowego (po pożarze) – odbudowa ściany szczytowej.	14.000,00 zł
OGÓLEM			950.000,00 zł

Załącznik nr 2

Szczegółowe wykazy dotacji z budżetu Województwa Lubuskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze województwa lubuskiego przyznanych przez **Sejmik Województwa Lubuskiego w 2018 r.**

L.p.	Podmiot otrzymujący dotację	Zadanie	Kwota przyznanej dotacji
1.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP 66-225 Szczaniec, Opalewo22.	Remont pokrycia dachowego, wykonanie obróbek blacharskich, wymiana instalacji odgromowej w Kościele filialnym pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Smardzewie.	47.000,00 zł

2.	Parafia Rzymskokatolicka Wniebowzięcia NMP, pl. Klasztorny 2, 68-100 Żagań.	Remont więźby dachowej i pokrycia dachu wraz z instalacją odgromową w zabytkowym Kościele pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Żaganiu.	50.000,00 zł
3.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP ul. Piastowska 5, 67-300 Szprotawa	Konserwacja i restauracja elementów ruchomych i obrazu zabytkowego ołtarza głównego w Kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie – II etap.	30.000,00 zł
4.	Fundacja Pałac Bojadła	Wykonanie i montaż stolarki okiennej i drzwiowej według XVIII w. wzorów wraz ze wzmocnieniem nadproży jako element interwencyjnego remontu związanego z zabezpieczeniem, zachowaniem i utrwaleniem substancji zabytkowego pałacu barokowego w Bojadłach.	20.000,00 zł
5.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Marii Magdaleny 68-113 Brzeźnica Ul. Zielonogórska 25	Remont konstrukcji dachowej i sklepień Kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Brzeźnicy – I etap	60.000,00 zł
6.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Podwyższenia Krzyża 66-100 Sulechów, Pl. Kościelny 4	II etap renowacji i konserwacji okien Kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie	30.000,00 zł
7.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Ługach Ul. Zatonie – Kościelna 3 66-004 Zielona Góra	Kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Zielonej Górze - Zatoniu: renowacja zabytkowych drewnianych empor i naprawa stropu kruchty – IV etap	30.000,00 zł
8.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Słońsku Pl. Wolności 1, 66-436 Słońsk	Roboty budowlane w Kościele filialnym pw. Przemienienia Pańskiego w Chartowie w celu zatrzymania destrukcji, zabezpieczenia i utrwalenia oryginalnej substancji zabytku poprzez renowacje i remont sufitów.	22.000,00 zł
9.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Słońsku Pl. Wolności 1, 66-436 Słońsku	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkowych organach piszczalkowych w Kościele pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Słońsku – ostatni etap	30.000,00 zł
10.	Parafia Rzym.-Kat. p.w. Św. Michała Archanioła ul. Szpitalna 2, 66-200 Świebodzin	Prace budowlano remontowe polegające na remoncie elewacji i elementów zewnętrznych w budynku dawnej Szkoły Parafialnej w Świebodzinie – II etap	15.000,00 zł
11.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła ul. Krzywa 14, Lemierzyce 66-436 Słońsk	Zabytkowy Kościół pw. Matki Boskiej Szkaplerznej w Głuchowie: I etap prac budowlanych i konserwatorskich dachu nad korpusem nawowym.	30.000,00 zł

12.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Nawiedzenia NMP 68-100 Żagań, ul. Podgórna 16	Remont konserwatorski wieży (sygnaturki) wraz z wykonaniem instalacji odgromowej w zabytkowym Kościele pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Żaganiu	40.000,00 zł
13.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja Mycielin 84, 67-312 Niegosławice	XIII w. Kościół pw. Św. Mikołaja w Mycielinie: kontynuacja prac konserwatorskich przy wyposażeniu kościoła –prace konserwatorskie przy zabytkowej chrzcielnicy.	25.000,00 zł
14.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętego Wojciecha 66-300 Międzyrzecz, ul. Ogrodowa 7	Prace konserwatorskie i restauratorskie zabytkowych organów pischalkowych w Kościele pw. Św. Wojciecha w Międzyrzeczu -III etap.	35.000,00 zł
15.	Ewa Gac,	Przeprowadzenie kompleksowych prac konserwatorskich i restauratorskich renesansowych dekoracji rzeźbiarskich wieży rycerskiej i budynku przybramnego w Zespole Zamkowym w Witkowie oraz docelowe przywrócenie kamiennych elementów rzeźbiarskich w pierwotne miejsce ekspozycji na elewacjach rezydencji.	18.000,00 zł
16.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Różańcowej ul. Kościelna 5, 68-320 Jasień	Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Jasieniu: kontynuacja rozpoczętych prac remontowych zabezpieczających elementy konstrukcji wieży przed katastrofą budowlaną.	18.000,00 zł
17.	Parafia pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Baczynie Ul. Lipowa 12, 66-432 Baczyna	Kontynuacja prac – konserwacja ostatniego ceglanego glifu okiennego elewacji wschodniej Kościoła pw. Narodzenia NMP w Marwicach.	7.000,00 zł
18.	Monika Łazowska – Bacoup Sebastien Bacoup	Wymiana rynien, rur spustowych oraz przemurowanie kominów ceramicznych budynku dawnej Plebanii w Broniszowie – III etap.	20.000,00 zł
19.	Rzym. Katolicki Kościół Matki Bożej Różańcowej Długoszyn 69-200 Sulęcín	Prace konserwatorskie i restauratorskie zmierzające do odtworzenia pierwotnego wyglądu ambony i schodów w zabytkowym Kościele pw. św. Wojciecha Biskupa w Drogominie.	8.000,00 zł
20.	Parafia Grekokatolicka pw. św. Jozafata 66-400 Gorzów Wlkp. Ul. Warszawska 202	Remont więźby dachowej wraz z wymianą rynien i rur spustowych w Cerkwi Grekokatolickiej pw. św. Jozafata w Gorzowie Wlkp.	40.000,00 zł
21.	Parafia Rzymsko Katolicka p.w. Św. Wojciecha ul. Ks. Ludwika Muchy 1, 66-016 Czerwieńsk	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy organach w Kościele pw. Św. Wojciecha w Czerwieńsku – I etap.	15.000,00 zł

22.	Gmina Niegosławice	Prace budowlane i konserwatorskie pokrycia dachowego, elementów konstrukcyjnych, montaż iglicy, drzwi i naprawa spękań dzwonnicy w Zimnej Brzeźnicy.	30.000,00 zł
23.	Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Otyniu, ul. Moniuszki 4.	Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej mającej na celu ochronę i zabezpieczenie zabytkowego Kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Otyniu.	15.000,00 zł
24.	Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. św. Anny 67-120 Kożuchów Broniszów 29	Prace restauratorskie i konserwatorskie przy XVIII w. łożu kolatorskiej w Kościele pw. św. Anny w Broniszowie	35.000,00 zł
25.	Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa w Kijach 66-100 Sulechów	Kościół pw. Zwiastowania NMP w Pałcku: prace konserwatorskie i roboty budowlane związane z tynkami i cokołem zewnętrznym - I etap.	50.000,00 zł
26.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Rodziny w Lubieszowie Lubieszów 60a, 67-100 Nowa Sól	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy elewacji Kościoła pw. Św. Judy Tadeusza i Św. Szymona Gorliwego w Rudnie	40.000,00 zł
27.	Parafia Rzymsko Katolicka Trójcy Świętej 66-620 Gubin, ul. Królewska 1	Prace konserwatorskie i restauratorskie wybranych elementów XVII w. ołtarza ambonowego w Kościele pw. Świętej Rodziny w Sękowicach	20.000,00 zł
28.	Gmina Nowogród Bobrzański	Prace konserwatorskie przy XIX w. dzwonnicy w Kaczenicach polegające na: remoncie więźby dachowej, dachu, drewnianych schodów, elewacji, wykonanie obróbek blacharskich i instalacji odgromowej	29.500,00 zł
29.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Bolesnej w Gądkowie Wielkim Ul. Kościuszki 40, 66-235 Torzym	Kościół pw. Matki Bożej Bolesnej w Gądkowie Wielkim: prace konserwatorskie przy XV w. krucyfiksie – II etap.	15.000,00 zł
30.	Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Organizacja Pożytku Publicznego, 65-783 Zielona Góra, ul. Prosta 53.	Prace konserwatorskie przy wagonie osobowym wz 1890 – I etap.	8.000,00 zł
31.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Józefa Ul. Staszica 6, 66-520 Dobiegniew	XIV w. . Kościół pw. Chrystusa Króla w Dobiegniewie: prace konserwatorskie i restauratorskie przy nawie głównej i bocznej.	30.000,00 zł
32.	Parafia p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego w Dragowinie 66-010 Dragowina, ul. Kościelna 3	Prace budowlane przy murze Kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Przybymierzu	30.000,00 zł

33.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Przytok, ul. Kisielińska 8, 66-003 Zabór	Prace konserwatorskie przy zabytkowych organach piszczałkowych w Kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Przytoku – I etap	57.500,00 zł
OGÓLEM			950.000,00 zł

Załącznik nr 3

Dotacje celowe udzielone przez **Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2017 r.** na dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz robót budowlanych przy zabytku.

L.p.	Beneficjent dotacji	Dotowany obiekt	Kwota udzielonej dotacji
1.	Gmina Ośno Lubuskie	Mury miejskie z Basztą Zwinger w Ośnie Lubuskim –zabezpieczenie i wzmocnienie	14.990,17 zł
2.	Gmina Kożuchów	Barokowe płyty nagrobne: Anny Theodory Laube z domu Förster (zm. 1745 r.) i Johanna Weise (kupca –zm. 1719 r.) na terenie dawnego cmentarza ewangelickiego, obecnie lapidarium rzeźby nagrobnej, przy ul. 1 Maja w Kożuchowie –prace konserwatorskie i restauratorskie	14.000,00 zł
3.	Parafia Rzymskokatolicka Kościoła Katedralnego pw. Wniebowzięcia NMP w Gorzowie Wlkp.	Wczesnorennesansowy krucyfiks z kościoła katedralnego pw. Wniebowzięcia NMP w Gorzowie Wlkp. –prace konserwatorskie i restauratorskie	8.000,00 zł
4.	Zielonogórsko –Gorzowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Gościkowie	Ołtarz główny w kościele pw. św. Marcina z Tours i Wniebowzięcia NMP w Gościkowie –Paradyżu –prace konserwatorskie i restauratorskie	45.000,00 zł
5.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Macierzyństwa NMP w Zbąszynku	Kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Chlastawie –prace konserwatorsko – restauratorskie przy elewacji północnej i stropie	10.000,00 zł
6.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Brzeźnicy	Obraz św. Mikołaja Biskupa z ołtarza głównego w kościele filialnym pw. św. Mikołaja Biskupa w Stanowie –prace konserwatorskie i restauratorskie	10.000,00 zł
7.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Dragwinie	Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP w Przybymierzu –remont dachu	20.000,00 zł
8.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Bolesnej w Gądkowie Wielkim	Krucyfiks (figura Chrystusa Ukrzyżowanego w typie przedstawień Arbor Vitae) stanowiący wyposażenie kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Bolesnej w Gądkowie Wielkim –prace konserwatorskie i restauratorskie	8.000,00 zł
9.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja w Mycielinie	Gotycki ołtarz główny pw. Matki Bożej z Dzieciątkiem, św. Mikołaja i św. Małgorzaty	14.000,00 zł

		w kościele parafialnym pw. św. Mikołaja w Mycielinie –prace konserwatorskie i restauratorskie	
10.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie	Ołtarz boczny pw. św. Tekli w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie –prace konserwatorskie i restauratorskie	10.000,00 zł
11.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Świętej w Gubinie	Ołtarz główny należący do wyposażenia kościoła filialnego pw. Świętej Rodziny w Sękowicach –prace konserwatorskie	15.000,00 zł
12.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Babimoście	Późnogotycki ołtarz –Polptyk Sulechowski w kościele parafialnym pw. św. Wawrzyńca w Babimoście –prace konserwatorskie i restauratorskie	10.000,00 zł
13.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Wicinie	Kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa w Tucholi Żarskiej -remont elewacji	15.000,00 zł
14.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Chichach	Kamienny, wczesnogotycki portal wejścia głównego z tympanonem Ukrzyżowania w kościele filialnym pw. Matki Bożej Rokitniańskiej i św. Michała Archanioła w Witkowie –prace konserwatorsko –restauratorskie	10.000,00 zł
15.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętej Rodziny w Lubieszowie	Kościół filialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Rudnie –remont dachu	25.000,00 zł
16.	I.Ganczar	Dwie płyty inskrypcyjne i dwie płyty herbowe stanowiące wystrój filarów bramy wjazdowej na teren zespołu pałacowo-parkowo-folwarcznego w Siecieborzycach –restauracja	15.000,00 zł
17.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Królowej Rokitniańskiej w Rokitnie	Kaplica Polna (Lubikowska) w Rokitnie –prace konserwatorskie i restauratorskie	15.000,00 zł
18.	A.Michoński	Pałac w Bojadłach –remont dachu	10.000,00 zł
19.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Świebodzinie	Budynek dawnej szkoły parafialnej przy ul. Szpitalnej w Świebodzinie –remont pokrycia dachowego, elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz schodów północnego wejścia	15.000,00 zł
20.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Różańcowej w Długoszynie	Ambona w kościele filialnym pw. św. Wojciecha w Drogominie –prace konserwatorskie i restauratorskie	10.000,00 zł
21.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Ługach	Kościół filialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Zielonej Górze – Zatonie–remont empor	10.000,00 zł
22.	Gmina Nowe Miasteczko	Ruiny zamku w Borowie Polskim – zabezpieczenie	24.000,00 zł
23.	Gmina Krosno Odrzańskie	Mury miejskie przy ul. Słonecznej w Krośnie Odrzańskim –zabezpieczenie	11.000,00 zł
24.	Gmina Gubin o statusie miejskim	Kościół farny pw. Św. Trójcy w Gubinie – pokrycie kopuły wieży miedzianą blachą	25.999,32 zł
25.	M.Burczak –Abramowicz	Pałac w Sobolicach –renowacja okien dachowych	9.998,50 zł
26.	Diecezja Zielonogórska –	Kościół Katedralny pw. Wniebowzięcia	2.573.474,01 zł

	Gorzowska	NMP w Gorzowie Wlkp. –remont w związku z likwidacją skutków pożaru wieży	
27.	Diecezja Zielonogórsko – Gorzowska	Kościół Katedralny pw. Wniebowzięcia NMP w Gorzowie Wlkp. –naprawa i renowacja organów w związku z likwidacją skutków pożaru wieży	786.806,39 zł
28.	Gminny Ośrodek Kultury w Pszczewie	Muzeum „Dom Szewca” w Pszczewie – prace konserwatorskie stolarki okiennej oraz stolarki drzwiowej	10.000,00 zł (zwrot VAT:1869,92)
29.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie	Ołtarz Ukrzyżowania w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie –prace konserwatorskie i restauratorskie	4.500,00 zł
30.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Anny w Jordanowie	Ołtarz główny pw. św. Anny z obrazem św. Anna Samotrzeć i obrazem ze zwińczenia w kościele parafialnym pw. św. Anny w Jordanowie –prace konserwatorskie i restauratorskie	12.500,00 zł
31.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Dragowinie	Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP w Przybymierzu –pomalowanie wieży	3.500,00 zł
32.	J.,J. Grzych	Budynek przy ulicy Kościuszki 39 w Małomicach, lokal nr 4 –wymiana okien i drzwi	500,00 zł
33.	M.,Z. Randa	Dwór w Starej Jabłonie –remont dachu	1.500,00 zł
34.	C. Lusiński	Dwór w Broniszowie –przemurowanie kominów, wymiana rynien i rur spustowych, wymiana instalacji odgromowej	6.500,00 zł
35.	E.,A. Zawadzcy	Lokal nr 5 w budynku przy ul. Rynek 35 w Żaganii –wymiana stolarki okiennej	1.000,00 zł
OGÓŁEM			3.775.268,39 zł (zwrot VAT:1869,92)

Załącznik nr 4

Dotacje celowe udzielone przez **Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2018 r.** na dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz robót budowlanych przy zabytku.

L.p.	Beneficjent dotacji	Dotowany obiekt	Kwota udzielonej dotacji w zł
1.	Gmina Koźuchów	Dwie płyty nagrobne: NN kobiety –zm. 1 ćw. XVII w. i NN –zm. 1 ter. XVIII w. znajdujące się w lapidarium w Koźuchowie –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie	13.000,00 zł
2.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie	Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie –prace konserwatorskie i restauratorskie przy stolarkę okiennej (okna nr 9, 10 i 12)	22.000,00 zł
3.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowstąpienia Pańskiego	Mur otaczający kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP	8.000,00 zł

	w Dragowinie	w Przybymierzu –roboty budowlane (remont muru)	
4.	Fundacja Pałac Bojadła	Barokowy pałac w Bojadłach –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie przy stolarce drzwi wejścia głównego, badania konserwatorskie wiatrolapu	8.000,00 zł
5.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Bytnicy	Barokowy ołtarz główny w kościele parafialnym pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Bytnicy –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie –V etap	8.000,00 zł
6.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Świętej w Gubinie	Manierystyczny ołtarz główny w kościele filialnym pw. Świętej Rodziny w Sękowicach–prace konserwatorskie i restauratorskie –etap IV	15.000,00 zł
7.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Żaganiu	Kościół filialny pw. Św. Ducha w Żaganiu – badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie przy płycie nagrobnej NN mężczyzny	13.000,00 zł
8.	Państwo E.i D.Gac	Budynek bramny przy wieży rycerskiej w Witkowie–badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie przy kamiennych elementach architektonicznych	10.000,00 zł
9.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Ługach	Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Ługach –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie przy gotyckim malowidle ściennym i pobiale na fragmencie ściany tęczowej we wnętrzu kościoła	15.000,00 zł
10.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja w Mycielinie	Chrzcielnica w kościele parafialnym pw. św. Mikołaja w Mycielinie –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie – etap I	5.000,00 zł
11.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Różańcowej w Długoszynie	Barokowa ambona z kościoła filialnego pw. św. Wojciecha Biskupa w Drogomlinie–prace konserwatorskie i restauratorskie – etap III	10.000,00 zł
12.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Ługach	Kościół filialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Zielonej Górze – Zatonie –remont empor i naprawa stropu kruchty –IV etap	10.000,00 zł
13.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Brzeźnicy	Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Brzeźnicy –remont konstrukcji dachu i sklepień –I etap	10.000,00 zł
14.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie	Relikty pomnika nagrobego Hansa von Schoenaicha z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP w Szprotawie –prace konserwatorskie i restauratorskie	10.000,00 zł
15.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lubięcinie	Kościół cmentarny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Lubięcinie –stabilizacja i naprawa sklepienia, stolarki i ślusarki okiennej, tynków wewnętrznych i zewnętrznych	50.000,00 zł
16.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Nowym	Kościół filialny pw. św. Klemensa w Borowie Polskim –przebudowa wieży	50.000,00 zł

	Miasteczku		
17.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Świebodzinie	Budynek dawnej szkoły parafialnej przy ul. Szpitalnej 1 w Świebodzinie –remont elewacji	10.000,00 zł
18.	Gmina Szprotawa	Ratusz w Szprotawie –badania i prace konserwatorskie oraz restauratorskie przy nowożytnym malowidle ściennym znajdującym się w przyziemiu wschodniej wieży	20.000,00 zł
19.	Gmina Wschowa	Dawny kościół ewangelicki im. Żłóbka Chrystusa –II etap remontu dachu	20.000,00 zł (zwrócono 880,23 zł)
20.	Gmina Nowogród Bobrzański	Dzwonnica w Kaczenicach –remont dachu i elewacji	11.000,00 zł
21.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu Odrzańskim	Płyta nagrobna Georga Kaspra Bürckholtz (zm. 1689 r.) znajdująca się na terenie cmentarza komunalnego przy ul. Cmentarnej w Bytomiu Odrzańskim –prace konserwatorskie i restauratorskie	6.000,00 zł
22.	Diecezja Zielonogórsko – Gorzowska	Kościół katedralny pw. Wniebowzięcia NMP w Gorzowie Wlkp.–remont w związku z likwidacją skutków pożaru wieży –roboty budowlane przy wieży –II etap	2.000.000,00 zł
23.	Wspólnota Mieszkaniowa Pl. Pocztowy 17 w Zielonej Górze	Budynek mieszkalno –usługowy przy Pl. Poczтовым 17 w Zielonej Górze –roboty budowlane w zakresie odbudowy dachu po pożarze –etap: wykonanie wólich oczu	10.000,00 zł
24.	Gmina Nowe Miasteczko	Ruiny zamku w Borowie Polskim –prace zabezpieczające –II etap	15.840,00 zł
25.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętej Rodziny w Lubieszowie	Ołtarz główny w kościele filialnym pw. św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Rudnie –prace konserwatorskie i restauratorskie	27.000,00 zł
26.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Bytnicy	Ołtarz ambonowy w kościele filialnym pw. św. Jana Chrzciciela w Grabinie –prace konserwatorskie i restauratorskie	7.160,00 zł
27.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Dziezrychowicach	Kościół filialny pw. Matki Bożej Bolesnej w Karczówce –remont elewacji	31.000,00 zł
OGÓLEM			2.415.000,00 zł (w tym 880,23 zwrócił beneficjent)